

Ako sa vyrovnáť s portrétom na pozadí mediálnej manipulácie? Ako zostať sám sebou, aj keď je fotograf postavený pred úlohu zaznamenať známe osobnosti podľa požiadaviek toho istého média, no v celkom iných, polemických polohách voči bežnej primitívnosti?

Nielen tradícia expresionizmu, ale aj priestor vyžarujúci z veľkých dialok umožňuje Matúšovi Zajacovi, aby sa napriek tomu zastavil a pokojne komponoval zábery. Jeho fotografie sú vždy „full frame“ - plným obrazom. Výrezov je plný život, takže autor nám ponúka zjednotenie cez svoju víziu fotografie a ešte viac umenia, pričom možno uňho rozpoznať najmenej šesť polôh alebo tematicko-formálnych motívov.

Matúš Zajac kultivuje domáce gény zo sveta umenia a jeho reflexie – predstavuje ich „portrétnou“ neprítomnosťou.

Farebné portréty známych osobností vidí ako dokumenty. Ak je pomer celebrit uňho voči známym kultúrnym a spoločenským osobnostiam zanedbateľný, v duchu expresívneho výrazu, ku ktorému sa hlási, rozohráva elitnú-celebritnú hru desubjektívizácie subjektívneho (tváří) a subjektívizácie pozadia a pridáva k tomu manieristicko-dekoncentrovanú kompozíciu v protiklade k ostro formulovaným iným symetrickým kompozíciám. Spontánny manierizmus nie je preňho len tým, čím bol v dejinách umenia 16. storočia alebo u Michelangela Antonioniho, ale najmä tým, čím len bude v zmysle jeho umeleckého programu.

Matúš Zajac vytvára cykly fotografií s jasným rukopisom. Ide mu o porušenie jednoznačne polopatistických portrétov v médiách. Je dokumentárny fotograf a tak pristupuje aj k portrétu. Rukopis si drží aj pri portrétovaní, to znamená, že jeho fotky sú hrou kompozície, dynamiky a svetla. To všetko vytvára emócie, o ktoré mu ide. Preňho je dôležité nájsť prostredie a svetlo, až potom pracuje s portrétovanou osobou. Fotografuje muzikantov a ich vnútorné emócie, no nejde o popisné zachytávanie koncertných pódíí, ale o portrét plný zvrátov, dynamizmu, o charakter osobnosti a jej vyžarovanie na okolie. Dva portréty sú dominantné. U Jána Johanidesa ide o veľmi osobný portrét a poctu slze bolesti v spisovateľovej tvári. Egon Bondyho fotografoval Matúš Zajac viackrát a zaujala ho celá štruktúra života, lyrický dramatismus svetla a nekonečný kozmos detailov, zračiacich sa v ľudskej tvári.

Rómska rodinná trojgenerácia je výrazom archetypálnej optiky. Pohľady očí skrývajú vzájomnú lásku matky a dcéry a odhalenie vzťahu dcéry a vnučky v okamihu pred veľkým dňom života, čím vzniká trojtakt vzájomnosti až v polohe svetelnej teofánie.

Čínske motívy ukazujú v dvojportrétoch ľudí rôzneho charakteru dnešnú Čínu plnú kontrastov, ekonomického rastu a komunizmu, mladých a starých, vidieka a mesta, úspešných a chudobných a to všetko v protipostavení k retušovaným portrétom vodcu Maa, dohliadajúceho v kanonizovanej plagátovej forme na ich dnešný život. Je to ich ikona?

Ironicko-centrálna, totalitárna kompozícia spätne presakuje aj do našich motívov a vrhá na tieto portréty svetlo z dialky. Portréty Matúša Zajaca sú vždy citovými atmosférami vnímania. Na začiatku tvorila ich prostredie najmä topografia tváre, doslova zrastená s hudobným nástrojom. V portrétnych rozhovoroch vytvára topografie človeka v jeho prostredí a v poslednom čase začína vnímať najmä paradox nemapovaného portrétu v topografii prostredia.

How to come to terms with the portrait on the background of the media manipulation? How to stay oneself, even though the photographer is given the task to record known personalities upon the request of the same media, but in a very different, polemic position against the common primitivism?

Not only the tradition of expressionism, but also the space emanating from huge distances enables Matúš Zajac to stop in spite of this and to serenely compose his takes. His pictures are always “plný obraz” - a full frame. The life is full of cutouts, so the author offers us unification through his vision of photography and even more art. One can distinguish at least six positions of thematic and formal motives.

Matúš Zajac cultivates local genes from the world of art and its reflection – he presents them by the “portrait” absence.

The colorful portraits of well-known personalities are seen as the documents. If the rate of celebrities to the well-known personalities of cultural and social life is negligible, in the sense of expressive aspect that he professes, he opens the elite – celebrity – game of de-subjectivization of the subjective (the faces) and subjectivization of the background and he adds demeanor and de-concentrated composition in opposition to sharply formulated other symmetric compositions. For Matúš Zajac the spontaneous demenaorism is not only what it was in the 16th century history of art or in Michelangelo Antonini, but mainly by what it only will be in the sense of his artistic program.

Matúš Zajac creates cycles of photographs with a clear handwriting. His intention is to infringe primitive, schematic portraits of the media. He is a documentary photographer and in this way he approaches the portrait. He maintains his characteristic outline also in portraying, that means that the photos are the game of composition, dynamics and the light together creating emotions he intends to create. For Matúš Zajac it is imperative to find the space and light, only then he works with the portrayed person.

Matúš Zajac portrays the musicians and their inner emotions. However, he does not depict concert stages, but wants to create portraits full of turns, full of dynamism, he wants to depict the character of the personality and their radiation to the surrounding.

Two portraits are dominant. Portrait of Ján Johanides is very personal. It is the homage to the teardrop of pain on the face of the writer. Egon Bondy was portrayed several times and Matúš Zajac was intrigued by the whole structure of his life, by the lyrical dynamism of the light and infinite cosmos of details showing on the human face.

Roma family triple generation is an expression of archetypal optics. The looks of the eyes hide mutual love of mother and daughter and reveal the relation of the daughter and granddaughter in the moment before the red-letter day of the life, thus creating triple act of reciprocity, even in the position of theophany of light.

Chinese motives in the double portraits of people of different character today show contemporary China full of contrasts, economic growth and communism, of the young and the old, of the countryside and the town, of the successful and the poor in the counter-placement to the retouched portraits of the leader Mao, overlooking in the canonized poster form their current life. Is Mao their icon? Ironical and central, totalitarian composition infiltrates also our motives and from a distance throws light to these portraits.

The portraits of Matúš Zajac are always an emotional atmosphere of perception. At the beginning their space was created mainly by the topography of the face, literally grown together with the musical instrument. In the portrait interviews Matúš Zajac creates the topographies of the man in their surrounding, and lately he begins to perceive mainly the paradox of the unmapped portrait in the topography of the setting.